

Wykład Młodzież w sieci

Materiały:

- Raport z badania Nastolatki 3.0 <https://www.nask.pl/pl/o-nask/eksperci-nask/publikacje-naukowe/688,Raport-z-badania-Nastolatki-30.html>
- Artykuł "Jak cytować"
http://www.eporady24.pl/jak_cytowac__zeby_nie_byc_posadzonym_o_plagiat_pytania,17,57,1623.html
- Prawa wyłączne - <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/prawa-wylacznе-tworcy-i-uzytkownicy/>
- Osobiste prawa autora - <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/osobiste-prawa-autora/>
- Wolne licencje - <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/wolne-licencje/>
- Dozwolony użytek - <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/dozwolony-uzytek/>

Współczesna młodzież spędza w sieci dużo czasu. Z badania "Nastolatki 3.0" przeprowadzonego w 2016 przez Naukową i Akademicką Sieć Komputerową we współpracy z Fundacją Pedagogium i Ośrodkiem Sondaży Społecznych Opinia wynika, że w domu codziennie z internetu korzysta 93,4% badanych, a około 30% nastolatków pozostaje on-line niemal stale i wszędzie.

Dla młodzieży internet to przede wszystkim środek komunikacji ze znajomymi i źródło rozrywki. 94,6% nastolatków posiada swoje profile w serwisach społecznościowych. Badani najczęściej publikują na nich swoje zdjęcia i filmy i nie zawsze dbają o to, aby miały do nich dostęp tylko naprawdę znane i zaufane osoby. Często też się zdarza, że młodzi ludzie spotykają się z przemocą wobec siebie i swoich znajomych. Najczęściej są to wyzwiska, poniżanie i ośmieszanie. Niestety prawie połowa z nich nie informuje o tym nikogo.

Bezpieczeństwo w internecie

Internetowe zagrożenia są różnorodne. Mogą się wiązać z:

- z niewłaściwymi lub szkodliwymi treściami,
- z niebezpiecznymi osobami, które będą chciały nawiązać kontakt z dziećmi i młodzieżą poprzez internet,
- z niebezpiecznymi działaniami, jakie mogą podejmować młodzi ludzie, a które wiążą się z przykrymi konsekwencjami.

To bardzo szeroki temat. Ponieważ jednak prawie wszystkie nastolatki mają profile na **portalach społecznościowych**, zacznijmy od tego zagadnienia.

Powinniśmy zdać sobie sprawę, że bezpieczeństwo młodych ludzi w dużym stopniu zależy od ich zachowań. Warto, aby każdy z użytkowników/użytkowniczek internetu zastanowił/a się:

- Czy zna swoich znajomych?
- Kto może obejrzeć to, co zamieścił/a na portalu społecznościowym?
- Czy kontroluje to, czym się dzieli w sieci?
- Jak wygląda jego/jej profil?
- W jaki sposób korzysta z listy swoich znajomych?
- Czy wie, w jaki sposób zdezaktywować konto na Facebooku?
- Czy wie, do kogo zwrócić się o pomoc?

Szczegółowe informacje, jak bezpiecznie i odpowiedzialnie zachowywać się w sieci znaleźć można w materiale przygotowanym przez Saferinternet

https://www.edukacja.fdds.pl/5e6908a4-6b82-4aaf-9cf8-6ea5082fe630/Extras/do_the_check-broszura.pdf

Cyberprzemoc to przemoc z wykorzystaniem internetu i narzędzi elektronicznych, to działania, które – nie pozostawiając fizycznych śladów – krzywdzą emocjonalnie drugą osobę:

- ośmieszanie, obrażanie, straszenie, nękanie czy poniżanie kogoś za pomocą internetu lub telefonu komórkowego
- podszywanie się pod kogoś w portalach społecznościowych, na blogach, w wiadomościach e-mail lub komunikatorach

- włamanie się na czyjeś konto (np. pocztowe, w portalu społecznościowym, konto komunikatora)
- publikowanie oraz rozsyłanie filmów, zdjęć, albo informacji, które kogoś kompromitują
- tworzenie obrażających kogoś stron internetowych lub blogów
- pisanie obraźliwych komentarzy na forach, blogach, portalach społecznościowych.

Cyberprzemoc jest bardzo powiązana z przemocą rówieśniczą w przestrzeni realnej. Bardzo często sprawcy i ofiary to te same osoby. Zjawiska jednak różni efekt skali. Rozsyłane wiadomości mają duży zasięg i nie ustają w czasie. Dom rodzinny przestaje być bezpiecznym azylem, bo przemoc wdzierą się do niego przez komputer lub smartfon.

Istotne znaczenie ma też to, że ofiara jest niewidoczna. Ani sprawcy przemocy, ani obserwatorzy nie stoją na przeciwko cierpiącego człowieka, nie widzą jego/jej też, bezradności, wstydu, upokorzenia, strachu czy gniewu. Nie pojawiają się więc w nich emocje, które mogłyby powstrzymać falę hejtu. **Warto więc rozwijać u młodzieży empatię.** Ludzie bardziej empatyczni w tzw. realu są w stanie bardziej wczuć się w sytuację ofiary i pomóc jej, kiedy tego potrzebuje.

Uwaga dla dorosłych! Powinni potraktować to zjawisko z powagą – zgłaszać nieodpowiednie treści, raportować przykłady cyberprzemocy, próbować dotrzeć do osób zastraszanych. A przede wszystkim budować relacje z młodzieżą. Zwróć się o pomoc do dorosłych, tylko wtedy, gdy mają do nich zaufanie.

Co mogą zrobić młodzi ludzie:

- nie rozprzestrzeniać hejtu, niech post zatrzyma się w ich skrzynce,
- okazać wsparcie osobie pokrzywdzonej, czasami wystarczy z nią być,
- zaproponować jej kontakt z telefonem zaufania dla dzieci i młodzieży np. 116 111 lub skontaktować się z tymi numerami osobiście, aby dowiedzieć się, jak udzielić pomocy,
- powiadomić o danym przypadku zaufaną osobę dorosłą.

Więcej informacji na stronie <https://116111.pl/problemy/czym-jest-cyberprzemoc,aid,53>

Ważne informacje dotyczące uczciwości i praw w internecie

1. Wolne licencje – Prawa majątkowe działają tak, że twórca musi za każdym razem wyrazić zgodę na wykorzystanie jego utworu. W wielu sytuacjach jest to niepraktyczne i niepotrzebne. Każdy twórca może samodzielnie określać rodzaj współpracy ze swoim odbiorcą. Współpraca ta polega na ustaleniu, w jakim zakresie odbiorca-użytkownik korzystać będzie za zgodą twórcy z jego utworu.

Prawa użytkowników według Definicji Wolnych Dóbr Kultury:

1. Dostęp – możliwość zapoznania się i odtwarzania.
2. Rozpowszechnianie – dzielenie się z innymi.
3. Adaptacja – twórcze przetworzenie, tworzenie utworów zależnych.
4. Rozpowszechnianie adaptacji – dzielenie się efektami własnej twórczej pracy.

Wolna licencja to mechanizm prawny, który pozwala na przekazanie użytkownikom prawa do nieograniczonego korzystania z utworu. Dzięki wolnej licencji można podważyć monopol autorski, który zawiera się w zdaniu: „Wszelkie prawa zastrzeżone” (all rights reserved). W ten sposób pozwalamy innym korzystać ze swojej twórczości bez konieczności pytania nas nieustannie o zgodę. Oczywiście twórca zachowuje podstawowe prawa, takie jak rozpoznanie autorstwa. Na co dzień spotykamy się z materiałami publikowanymi na wolnych licencjach. Dzięki nim może się rozwijać np. Wikipedia – największa encyklopedia na świecie.

Dwie najbardziej znane wolne licencje to CC BY (Creative Commons Uznanie Autorstwa) i CC BY-SA (Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach). Zezwalają one na swobodne wykorzystanie, rozpowszechnianie i udostępnianie utworów. Licencja CC BY-SA nakłada przy tym dodatkowy warunek – jeśli stworzysz nowy utwór, wykorzystując/inspirując się utworem zaczerpniętym z licencji CC BY-SA, również musi być on opublikowany na tej samej licencji.

Udostępniając utwory na wolnej licencji, jako twórca masz gwarancję, że utwór będzie podpisany twoim nazwiskiem. Użytkownikom pozwalasz na kopiowanie i rozpowszechnianie oraz wykorzystywanie i zmienianie twojego dzieła.

Zawsze opisuj swoje dzieło: imię i nazwisko lub pseudonim, rodzaj licencji. Jeśli korzystasz z czyjegoś dzieła, również musisz dokładnie je opisać: imię i nazwisko lub pseudonim autora, źródło, czyli gdzie znalazłeś wykorzystywany utwór, oraz rodzaj licencji.

Pełny scenariusz znajduje się pod linkiem: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/wolne-licencje/>

Tekst: Joanna Ruta Baranowska

Scenariusz: Weronika Paszewska

Konsultacja merytoryczna: Jarosław Lipszyc

Licencja: [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](#)

2. Dozwolony użytek – W świetle prawa autorskiego z utworów innych osób możesz korzystać jedynie za ich zgodą. Są jednak pewne czynności, które takiej zgody nie wymagają. Nazywamy je dozwolonym użytkowaniem. Na tej zasadzie wszyscy korzystamy z książek w bibliotekach, oglądamy dzieła sztuki w muzeach oraz szukamy materiałów w archiwach. Bez zgody autora możesz także:

- cytować
- kopiować
- ściągać z internetu
- rozpowszechniać wśród rodziny i znajomych

Cytat to fragment utworu (nie może przekraczać 50% twojego utworu), który zamieszczasz w swoim dziele w sposób wyróżniony – np. poprzez cudzysłów. Może to być część opowiadania w wypracowaniu albo krótki fragment ulubionego teledysku wmontowany do filmu. Krótkie utwory można cytować w całości. Cytat zawsze powinien mieć uzasadnienie i być osadzony w odpowiednim kontekście. Konieczne jest opisanie cytatu, czyli podanie autora i tytułu.

Możesz kopiować utwory, ale ich rozpowszechnianie jest dozwolone tylko wśród rodziny i znajomych, czyli możesz skopiować piosenkę przyjacielowi, ale nie możesz zamieścić jej w internecie, gdzie dostęp do niej będą mieli wszyscy. Nie wolno też wykorzystywać utworów bez pozwolenia w celach komercyjnych, czyli zarabiać na nich.

Ściąganie z internetu jest legalne. Nie wolno udostępniać dzieł innych twórców w sieci, ale ściąganie ze stron lub za pomocą różnych programów jest dozwolonym użytkowaniem.

Uwaga! Programy P2P takie jak **BitTorrent** jednocześnie pobierają i udostępniają informacje. Dlatego nie wolno ich wykorzystywać do utworów pod ochroną praw autorskich. Wolno z nich korzystać tylko do dzielenia się utworami z domeny publicznej lub opublikowanymi na wolnych licencjach.

Wiele instytucji np. szkoły, biblioteki czy prasa, posiada dodatkowe uprawnienia dozwolonego użytku. W szkołach podczas lekcji możecie używać wszystkich materiałów, także tych pod ochroną praw autorskich, za darmo i bez konieczności uzyskania pozwolenia.

Pełny scenariusz: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/dozwolony-uzytek/>

Tekst: Joanna Ruta Baranowska

Scenariusz: Weronika Paszewska

Konsultacja merytoryczna: Jarosław Lipszyc

Licencja: [Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0.](#)

